

- o uznaniu danej praktyki za ograniczającą konkurencję i stwierdza zaniechanie jej stosowania. Z taką sytuacją mamy do czynienia, gdy praktyka rynkowa przedsiębiorcy nie narusza już ustawy antymonopolowej lub postanowień Traktatu WE. Istotne przy tym jest, że to na przedsiębiorcy ciąży obowiązek udowodnienia zaprzestania naruszania przepisów antymonopolowych;
- tzew. zobowiązującą, gdy przedsiębiorca w toku postępowania antymonopolowego przyzna się do naruszenia przepisów prawa konkurencji i jednocześnie zobowiąże do podjęcia lub zaniechania określonych działań, które zapobiegą naruszeniom.

Prezes UOKiK może również umorzyć postępowanie, gdy okaże się ono bezprzedmiotowe (zgodnie z art. 105 kodeksu postępowania administracyjnego).

Obok **sankcji administracyjnej** Prezes UOKiK ma możliwość nałożenia na przedsiębiorcę **kary finansowej**. Wynosi ona do 10 proc. przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym nałożenie kary.

Kara dla przedsiębiorcy, który nie zastosuje się do postanowień decyzji nakazującej zaniechanie niedozwolonej praktyki, stanowi równowartość od 500 do 10 tys. euro za każdy dzień zwłoki w wykonaniu decyzji.

2. Sankcje wynikające z prawa cywilnego, dotyczące tylko porozumień zawartych w formie umowy

Postanowienia umowy zawarte z naruszeniem prawa konkurencji są w całości lub części nieważne. Jest to nieważność bezwzględna, obowiązująca od momentu zawarcia porozumienia. Ma to szczególne znaczenie dla osób trzecich, które mają możliwość dochodzenia odszkodowania na drodze cywilnej.

Leniency – program łagodzenia kar

Przedsiębiorca, który uczestniczy w kartelu, ma szansę uniknięcia kary. Warunkiem jest podjęcie współpracy z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który w zamian za dowody potwierdzające zawarcie niedozwolonego porozumienia odstępuje od wymierzenia kary lub ją zmniejsza. Taką możliwość daje mu program łagodzenia kar (z ang. *leniency* - łagodność), który funkcjonuje w Polsce od 1 maja 2004 roku.

Najważniejsze akty prawne:

- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 2009 r. w sprawie trybu postępowania w przypadku wystąpienia przedsiębiorców do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o odstąpienie od wymierzenia kary pieniężnej lub jej obniżenie (Dz. U. z 2009 r. Nr 20 poz. 109);

Dokumenty powiązane:

- Wytyczne Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie programu łagodzenia kar;
- Wyjaśnienia w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję; dokument opublikowany w Dzienniku Urzędowym UOKiK nr 4 z dnia 29 grudnia 2008 r.

Akty prawne i publikacje poświęcone tematyce ochrony konkurencji są dostępne na stronie internetowej www.uokik.gov.pl

Urząd Ochrony Konkurencji
i Konsumentów
Pl. Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa
tel. 022 55 60 800
e-mail: uokik@uokik.gov.pl
www.uokik.gov.pl

KARTELE

UOKiK 1990
2010

XX-lecie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Kartel* to porozumienie między przedsiębiorcami, którego celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie konkurencji. Nielegalny jest zarówno sam zamiar wywarcia wpływu na konkurencję, jak i skutek zawartego porozumienia.

Porozumienia kartelowe są szczególnie groźne dla gospodarki, gdyż z uwagi na tajny charakter oraz długotrwały okres oddziaływania powodują trwałe zniekształcenie konkurencji, przynosząc szkodę gospodarce oraz konsumentom.

Niedozwolone porozumienia mogą mieć formę:

- **umowy** cywilnoprawnej zawartej między przedsiębiorcami, związkami przedsiębiorców oraz między przedsiębiorcami i ich związkami albo niektórych postanowień takiej umowy;
- **uzgodnienia** dokonanego w **jakiegokolwiek formie** przez dwóch lub więcej przedsiębiorców lub ich związki. **Nie musi mieć formy pisemnej** i może być zawarte np. podczas spotkania biznesowego;
- **uchwały** lub innego aktu **związku przedsiębiorców** lub jego organu statutowego, np. ustaleń władz stowarzyszenia, zrzeszenia, izby. Stają się one niedozwolonym porozumieniem, gdy ich postanowienia są obligatoryjne dla wszystkich członków.

Przedsiębiorcą w myśl prawa konkurencji jest każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jej formy prawnej oraz przyjętego sposobu finansowania. Według ustawy antymonopolowej przedsiębiorcą jest:

1. podmiot działający na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, czyli osoba fizyczna lub prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, **wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą**. Za przedsiębiorcę uznaje się również wspólnika spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez niego działalności gospodarczej. W tej kategorii mieszczą się **wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą**;

2. osoba fizyczna lub prawna, a także jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, **organizująca lub świadcząca usługi użyteczności publicznej**, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Definicja ta obejmuje między innymi jednostki samorządu terytorialnego, które samodzielnie lub za pośrednictwem spółek komunalnych świadczą usługi użyteczności publicznej;

3. **osoba fizyczna wykonująca zawód** we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadząca działalność gospodarczą w ramach wykonywania zawodu.

Definicja ta odnosi się do podmiotów wykonujących tzw. wolny zawód, czyli np. lekarzy, prawników, architektów, brokerów ubezpieczeniowych;

4. **związek przedsiębiorców**, czyli organizacja branżowa typu izba, zrzeszenie, jak również związek międzygminny czy związek komunalny.

Uczestnikami niedozwolonych porozumień mogą być:

- konkurenci, np. kilku producentów tego samego towaru. Są to **porozumienia horyzontalne (poziome)**,
- przedsiębiorcy działający na różnych szczeblach obrotu, niekonkurujący bezpośrednio ze sobą, np. producenci i dystrybutorzy. Są to **porozumienia wertykalne (pionowe)**.

Najczęściej spotykane niedozwolone porozumienia antykonkurencyjne:

- **zmowy cenowe**, czyli ustalanie, bezpośrednio lub pośrednio, cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów;
- **porozumienia kontyngentowe**, czyli ograniczanie lub kontrolowanie produkcji lub zbytu oraz postępu technicznego lub inwestycji;
- **podział rynków** zbytu lub zakupu;
- **ograniczanie dostępu do rynku** lub eliminowanie z niego przedsiębiorców nieobjętych porozumieniem;
- **zmowy przetargowe**, czyli wspólne uzgadnianie przez przedsiębiorców przystępujących do przetargu lub w porozumieniu z organizatorem przetargu warunków składanych ofert, w szczególności zakresu prac i ceny.

Wyłączenia

Nie wszystkie porozumienia ograniczające konkurencję są nielegalne. Ustawa antymonopolowa przewiduje kilka kategorii wyłączeń spod zakazu zawierania porozumień antykonkurencyjnych:

1. **Rada Ministrów** na podstawie odpowiedniego rozporządzenia **może wyłączyć** niektóre rodzaje porozumień spod zakazu ich zawierania. Odnosi się to do sytuacji, gdy wynikające z umowy korzyści gospodarczo-społeczne przeważają nad jej antykonkurencyjnymi skutkami. Dotyczy to porozumień, które jednocześnie spełniają wszystkie poniższe kryteria:

- przyczyniają się do polepszenia produkcji, dystrybucji towarów czy też do postępu technicznego lub gospodarczego;
- zapewniają nabywcy lub użytkownikowi odpowiednią część wynikających z porozumień korzyści;
- nie nakładają na zainteresowanych przedsiębiorców ograniczeń, które nie są niezbędne do osiągnięcia tych celów;

- nie stwarzają przedsiębiorcom możliwości wyeliminowania konkurencji na rynku właściwym w zakresie znacznej części określonych towarów.

2. **Przedsiębiorcy mogą samodzielnie uznać**, że zawarte przez nich porozumienie spełnia wszystkie wyżej przytoczone kryteria. Jednak w razie postępowania prowadzonego przez UOKiK spoczywa na nich ciężar udowodnienia, że porozumienie to spełnia ustawowe przesłanki wyłączające.

3. **Porozumienie ma charakter porozumienia bagatelnego**, którego uczestnicy posiadają niewielki udział w rynku, nie przekraczający określonego progu:

- w przypadku firm konkurujących ze sobą – próg ten wynosi 5 proc. i jest liczony łącznie dla wszystkich uczestników porozumienia;
- w przypadku firm niekonkurujących ze sobą – próg wynosi 10 proc. i liczony jest oddzielnie dla każdego podmiotu.

Wyłączenia te nie odnoszą się do najcięższych naruszeń prawa konkurencji, jakimi są z umowy cenowe i przetargowe, porozumienia dotyczące podziału rynku oraz ograniczania i kontrolowania produkcji, zbytu czy innowacji. Tego typu porozumienia są bezwzględnie zakazane.

Kary za udział w porozumieniu antykonkurencyjnym.

Niedozwolone prawem porozumienia przedsiębiorców są jednym z najcięższych naruszeń prawa konkurencji, dlatego ich uczestnicy muszą się liczyć z poważnymi konsekwencjami.

1. Sankcje wynikające z prawa antymonopolowego

Prezes UOKiK może wszcząć postępowanie administracyjne w sprawie praktyk ograniczających konkurencję. Postępowanie jest prowadzone z urzędu, ale każdy może złożyć do UOKiK pisemne zawiadomienie o podejrzeniu stosowania praktyk ograniczających konkurencję wraz z uzasadnieniem.

W wyniku postępowania antymonopolowego Prezes Urzędu wydaje decyzję:

- o uznaniu danej praktyki za ograniczającą konkurencję i nakazuje zaniechanie jej stosowania. Decyzja taka zapada wówczas, gdy przedsiębiorca zawiera niedozwolone porozumienie lub narusza postanowienia Traktatu WE (ustanawiającego Wspólnotę Europejską);

* Niekiedy w literaturze przedmiotu można spotkać się z wąskim rozumieniem słowa „kartel”, które ogranicza się do z umowy pomiędzy konkurentami (porozumienie horyzontalne).